

ОБ'ЄДНАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ЯК ФАКТОР САМОРЕГУЛЮВАННЯ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

© 2018 КРИВОШЛИК Т. Д.

УДК 368.03:005.72:334.7(477)

JEL Classification: G22

Кривошлик Т. Д.

Об'єднання страхових компаній як фактор саморегулювання на страховому ринку України

Метою статті є дослідження сучасного стану об'єднань страхових компаній в Україні та обґрунтування їх ролі у саморегулюванні страхового ринку. Обґрунтовано необхідність створення об'єднань страховиків. Проведено аналіз сучасного стану об'єднань страхових компаній на страховому ринку України, визначено їх види та характерні ознаки та властивості, на основі яких сформульовано визначення об'єднань страхових компаній як спеціалізовані некомерційні організації, що створюються страховиками відповідно до вимог законодавства або на добровільній основі з метою координації своєї діяльності, представництва і захисту інтересів своїх членів, здійснення спільних програм, співробітництва з органами державної влади та місцевого самоврядування, українськими й іноземними організаціями та сприяння розвитку страхування. Встановлено, що більшість існуючих нині в Україні об'єднань страхових компаній є активними та відомими. Акцентовано увагу на тому, що ряд об'єднань страховиків припинили свою діяльність, незважаючи на потребу в них, що негативно впливає на рівень страхового захисту суспільства та розвиток страхового ринку. Запропоновано класифікацію об'єднань страхових компаній за таким критерієм, як видами координації діяльності (пропонується поділяти на загальні та спеціалізовані), за формою участі (обов'язкові та добровільні), за територіальною ознакою (всеукраїнські та регіональні). На основі аналізу статутної діяльності об'єднань страховиків виокремлено їх спільні основні завдання. Виявлено фактори прояву саморегулювання страхового ринку на основі об'єднань страхових компаній.

Ключові слова: страхування, страхова компанія, об'єднання страхових компаній, страховий ринок, саморегулювання.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2018-4-247-253>

Рис.: 1. **Бібл.:** 11.

Кривошлик Тетяна Дмитрівна – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри страхування, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: tatiana.dk@ukr.net

УДК 368.03:005.72:334.7(477)

JEL Classification: G22

Кривошлик Т. Д. Объединения страховых компаний как фактор саморегулирования на страховом рынке Украины

Целью статьи является исследование современного состояния объединений страховых компаний Украины и обоснование их роли в саморегулировании страхового рынка. Обоснована необходимость создания объединений страховщиков. Проанализировано современное состояние объединений страховых компаний на страховом рынке Украины, определены их виды и характерные признаки и свойства, на основе которых сформулировано определение объединений страховых компаний как специализированные некоммерческие организации, создаваемые страховщиками в соответствии с требованиями законодательства или на добровольной основе с целью координации своей деятельности, представительства и защиты интересов своих членов, осуществления совместных программ, сотрудничества с органами государственной власти и местного самоуправления, украинскими и международными организациями, содействия развитию страхования. Отмечено, что большинство существующих в настоящее время в Украине объединений страховых компаний являются активными и известными. Акцентировано внимание на том, что часть объединений страховщиков прекратили свою деятельность, несмотря на их необходимость, что негативно влияет на уровень страховой защиты общества и развитие страхового рынка. Разработана классификация объединений страховых компаний по таким критериям, как виды координации деятельности (предлагается деление на общие и специализированные), форма участия (обязательные и добровольные), территориальный признак (всеукраинские и региональные). На основе анализа уставной деятельности объединений страховщиков

UDC 368.03:005.72:334.7(477)

JEL Classification: G22

Kryvoshlyk T. D. Associations of Insurance Companies as a Factor of Self-Regulation in the Insurance Market of Ukraine

The aim of the article is to study the current status of associations of insurance companies in Ukraine and substantiate their role in the self-regulation of the insurance market. The necessity of creating associations of insurers is grounded. The current status of associations of insurance companies in the insurance market of Ukraine is analyzed. Furthermore, there identified their types, characteristics, and properties, which served as a basis for formulating the definition of associations of insurance companies as specialized non-profit organizations created by insurers in accordance with the requirements of legislation or on a voluntary basis for the purpose of coordinating their activities, representing and protecting the interests of its members, implementing joint programs, cooperating with government and local self-government bodies, Ukrainian and international organizations, promoting the development of the insurance industry. It is noted that most of the associations of insurance companies currently existing in Ukraine are active and well-known. The attention is focused on the fact that part of the associations of insurers ceased their activity, despite the need for them, which negatively affects the level of insurance protection of the society and the development of the insurance market. A classification of associations of insurance companies is developed based on such criteria as types of coordination of activities (it is proposed to divide them into general and specialized ones), form of participation (mandatory and voluntary), territorial basis (all-Ukrainian and regional ones). Based on analyzing the statutory activities of associations of insurers, their common primary tasks are highlighted. There identified factors of self-regulation of the insurance market based on associations of insurance companies.

выделены их общие основные задачи. Выявлены факторы выражения саморегулирования страхового рынка на основе объединений страховых компаний.

Ключевые слова: страхование, страховая компания, объединения страховых компаний, страховой рынок, саморегулирование.

Рис.: 1. Библ.: 11.

Кривошлык Татьяна Дмитриевна – кандидат экономических наук, доцент, профессор кафедры страхования, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (просп. Победы, 54/1, Киев, 03057, Украина)

E-mail: tatiana.dk@ukr.net

Keywords: insurance, insurance company, associations of insurance companies, insurance market, self-regulation.

Fig.: 1. Bibl.: 11.

Kryvoshlyk Tetiana D. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Insurance, Kyiv National Economic University named after V. Hetman (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: tatiana.dk@ukr.net

Об'єднання страхових компаній посідають вагоме місце на страховому ринку України. Кожне таке об'єднання має свою мету та завдання і відіграє важливе значення у саморегулюванні страхового ринку. Основною причиною створення таких об'єднань є неможливість самостійного вирішення окремими страховими компаніями проблем, які постійно виникають на страховому ринку, гальмують його подальший розвиток, заважають розвитку бізнесу страховиків. У будь-який історичний проміжок часу страхові об'єднання відображають ті процеси, які відбуваються у страховій сфері. Залежно від ситуації на страховому ринку формуються мета і завдання діяльності цих об'єднань, склад їх учасників. Нині в Україні діє ціла низка об'єднань страховиків, причому деякі виникли буквально в останні роки. Тому наукове вивчення та інтерпретація процесів, які відбуваються у діяльності об'єднань страхових компаній на страховому ринку України, набуває особливого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Проблеми функціонування об'єднань страхових компаній знайшли своє висвітлення у роботах таких вітчизняних і зарубіжних учених, як В. Д. Базилевич, О. І. Барановський, А. Л. Баранов, Д. В. Бризгалов, О. О. Гаманкова, Т. Є. Гварліані, С. Л. Єфімов, М. С. Жилкіна, О. М. Залетов, О. В. Козьменко, С. С. Осадець, Р. В. Пікус, Є.В. Коломін, К. І. Пилов, О. А. Циганова, О. Ф. Филонюк, А. С. Шолойко, Т. А. Федорова, Р. Т. Юдашев та ін. Проте ця проблема потребує свого подальшого дослідження, зважаючи на роль, яку відіграють об'єднання страховиків у розвитку національного страхового ринку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є дослідження сучасного стану об'єднань страхових компаній на страховому ринку України та обґрунтування їх ролі у саморегулюванні страхового ринку.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені такі завдання: обґрунтувати необхідність об'єднань страховиків і визначити їх роль у саморегулюванні страхового ринку; провести аналіз сучасного стану об'єднань страхових компаній на страховому ринку України; виявити економічний зміст об'єднань страхових компаній та класифікувати їх за різними критеріями; визначити поняття «об'єднання страхових компаній»; виявити фактори прояву саморегу-

лювання страхового ринку на основі об'єднань страхових компаній.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ринкова форма організації суспільного господарства характеризується достатньо високим ступенем саморегулювання [1, с. 132]. Світовий досвід доводить, що саморегулювання є природною і невід'ємною частиною нормування і стандартизації підприємницької діяльності, продукції та послуг цієї діяльності. Воно проявляється через самостійну й ініціативну діяльність, яка здійснюється суб'єктами підприємницької діяльності, змістом якої є розробка і встановлення стандартів та правил їх діяльності, а також контроль за дотриманням вимог, передбачених цими стандартами і правилами.

Саморегулювання страхової діяльності на страховому ринку може реалізуватися через професійні об'єднання страховиків. Можливість створення таких об'єднань передбачена рядом законодавчих актів. Так, відповідно до ст. 118 Господарського Кодексу України «об'єднанням підприємств є господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань. Об'єднання підприємств утворюються підприємствами на добровільних засадах або за рішенням органів, які відповідно до цього Кодексу та інших законів мають право утворювати об'єднання підприємств» [2].

Умови створення і діяльності об'єднань страховиків регулюється ст. 13 Закону України «Про страхування», відповідно до якої страхові компанії можуть утворювати спілки, асоціації та інші об'єднання для координації своєї діяльності, захисту інтересів своїх членів та здійснення спільних програм. Важливо, що ці об'єднання не можуть займатися страховою діяльністю. Крім того, вони діють на підставі статутів і набувають прав юридичної особи після державної реєстрації [3].

Цим же законодавчим актом передбачено можливість створення конкретних об'єднань страховиків за певними видами страхової діяльності, а саме «страховики, яким дозволено займатися страхуванням авіаційних ризиків, та страховики, яким дозволено займатися страхуванням морських ризиків, можуть створити Авіаційне страхове бюро та Морське страхове бюро, які мають бути

юридичними особами, що утримуються за рахунок коштів страховиків. Страховики, які мають дозвіл на страхування відповідальності операторів ядерних установок за шкоду, що може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту, зобов'язані утворити ядерний страховий пул, який має бути юридичною особою, що утримується за рахунок коштів страховиків» [3].

Отже, якщо Господарський кодекс України встановлює загальні правові основи господарської діяльності у сфері об'єднань суб'єктів господарювання, то Закон України «Про страхування», який регулює відносини у сфері страхування і спрямований на створення ринку страхових послуг, встановлює більш конкретні правові засади у сфері об'єднань страхових компаній, зокрема, визначає окремі види, мету, завдання об'єднань страховиків і форми їх участі у цих об'єднаннях.

Розробка законодавчо-нормативної бази, що регулює діяльність страховиків та їх об'єднань, впровадження державного контролю за дотриманням цих правил і норм, а також функціонування великої кількості страхових компаній, загострення конкурентної боротьби між ними на страховому ринку, необхідність вирішення спільних завдань та технічного удосконалення страхового процесу, узгодження страхових тарифів, вироблення типових договорів страхування (полісів) та інші фактори сприяли створенню об'єднань страхових компаній.

В Україні, як і в розвинених країнах світу, об'єднання страховиків стали невід'ємною складовою інфраструктури

страхового ринку. Зважаючи на мету, завдання та форми участі страховиків у професійних об'єднаннях пропонуємо їх групування (класифікацію) за таким критеріями, як видами координації діяльності (виокремлення загальних та спеціалізованих), за формою участі (виокремлення обов'язкових і добровільних), за територіальною ознакою (виокремлення всеукраїнських та регіональних).

За видами координації діяльності пропонуємо виділяти дві групи об'єднань страховиків: загальні та спеціалізовані (рис. 1). До загальних належать об'єднання страховиків, повноваження яких поширюється на всю діяльність учасників страхового ринку, без обмеження за видами страхування, до спеціалізованих – об'єднання страховиків, які здійснюють діяльність за певними сегментами (видами) страхування.

Всі існуючі нині в Україні загальні об'єднання страховиків є активними і відомими. До них належать Ліга страхових організацій України, Асоціація «Страховий бізнес», Асоціація «Українська федерація ubezpieчення», Національна асоціація страховиків України, Харківський союз страховиків. Їх основними спільними рисами є добровільність участі страхових компаній, некомерційна основа діяльності, вирішення спільних завдань.

Серед загальних об'єднань страховиків в Україні найбільшим за кількістю учасників, досвідом функціонування і вкладом у розвиток страхового ринку є Ліга страхових організацій України (ЛСОУ). Це перше професійне всеукраїнське добровільне статутне об'єднання страховиків,

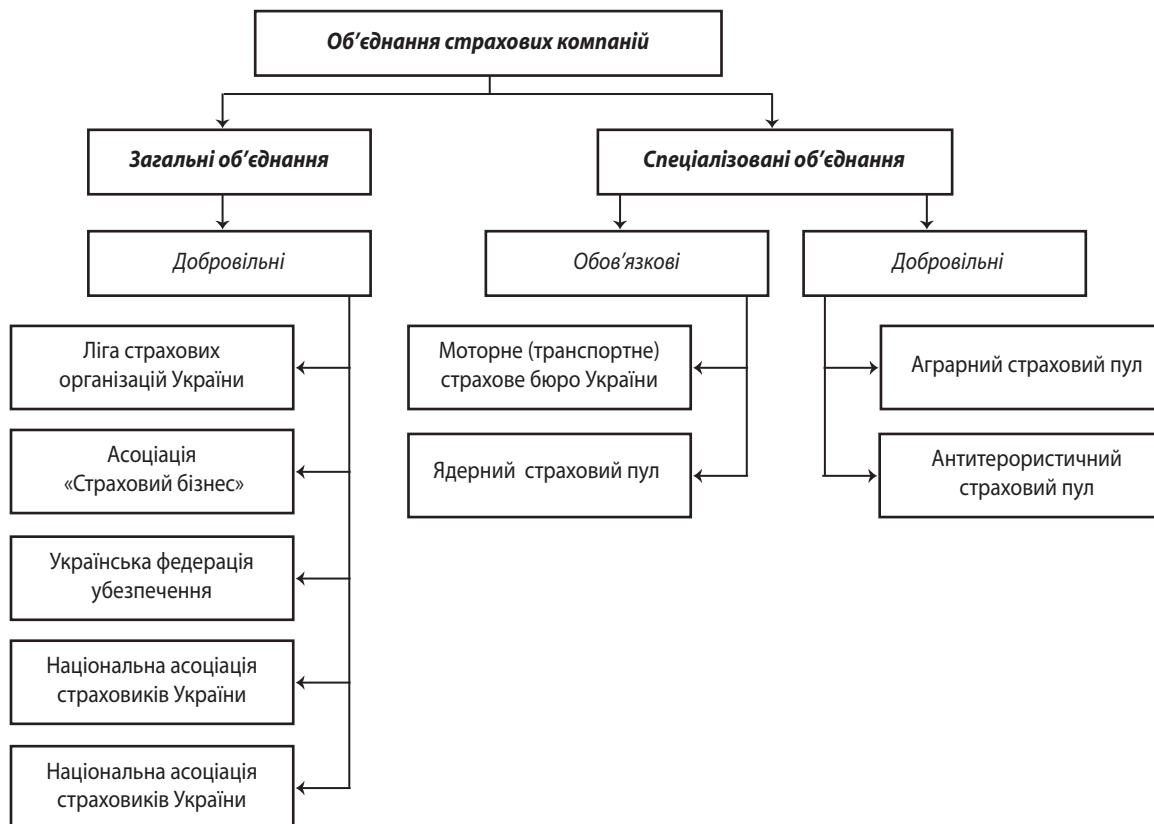

Рис. 1. Класифікація об'єднань страхових компаній в Україні

Джерело: сформовано автором

яке було створено у 1992 р. з метою захисту інтересів своїх членів та інших учасників ринку страхових послуг [4].

Членство у АСОУ передбачено як для страхових (перестрахових) компаній, так і для суб'єктів вітчизняного й іноземного фінансових ринків (страхових посередників, аварійних комісарів, сюрвейерів) та їх об'єднань. Фінансування діяльності Ліги забезпечується шляхом сплати вступних, членських та інших разових внесків її учасниками.

Протягом тривалого часу АСОУ була єдиним авторитетним страховим об'єднанням в Україні, нею було багато зроблено для того, щоб страховий ринок був почутий органами державної влади та міжнародними організаціями.

У 2004 р. було створено друге всеукраїнське об'єднання страховиків Асоціація «Страховий бізнес» (АСБ). Це добровільне, неприбуткове об'єднання учасників ринку страхових послуг, метою діяльності якого відповідно до статуту є «сприяння розвитку страхової діяльності в Україні, представництво інтересів учасників Асоціації в органах державної влади та управління, громадських та комерційних організаціях, захист прав та інтересів учасників (членів) Асоціації, розвитку ринку у сфері страхування, фінансових та страхових послуг, забезпечення зв'язків із громадськістю» [5].

Учасниками АСБ (як і АСОУ) можуть бути «суб'єкти страхової справи, об'єднання суб'єктів страхового бізнесу України, а також представництв іноземних страхових та перестраховувальних компаній, зареєстрованих на території України». Крім цього, зауважимо, що мета і завдання діяльності АСБ та АСОУ дуже схожі між собою. Але до складу АСБ входять здебільшого середні за обсягами діяльності страховики (31 компанія), центральні офіси яких розташовані у різних містах України. Фінансування діяльності АСБ забезпечується шляхом сплати його учасниками вступних і членських внесків.

Третє об'єднання страховиків Асоціація «Українська федерація ubezpieczenia» (УФУ) було створено у 2008 р. Воно являє собою недержавне, незалежне, добровільне, договірне об'єднання учасників ринку страхових послуг. Учасником цієї Асоціації може бути «юридична або фізична особа, включаючи страхових посередників, актуаріїв, аудиторів, інших учасників страхового ринку», а метою створення є «сприяння розвитку прозорого класичного ubezpieczenia (страхування) в Україні, недопущення недобросовісної діяльності її учасників, гарантування високого рівня послуг ubezpieczenia (страхування), що надаються учасниками Асоціації, а також з метою інтеграції українського та європейського ринків ubezpieczenia (страхування), захисту інтересів учасників Асоціації» [6].

Отже, на відміну від АСОУ, діяльність УФУ спрямована не тільки на лобювання інтересів страхового ринку в цілому, але й на забезпечення надійної діяльності її членів. Крім того, відмінною рисою УФУ від двох попередніх об'єднань є те, що до її складу входять 25 провідних київських страховиків, які займаються виключно класичним страхуванням. Крім того, це не лише об'єднання страхових компаній, до складу УФУ входять і страхові посередники, юридичне бюро, інвестиційна група та ін.

Четверте об'єднання – Національну асоціацію страховиків України (НАСУ), було створено тільки у кінці 2017 р. За кількістю учасників НАСУ є найменшим – об'єднує лише 5 страхових компаній: «Універсальна», «Країна», «Українська страхова група», «Уніка» та «Глобус». Основними завданнями та метою діяльності НАСУ є розробка, затвердження та впровадження високого рівня правил і стандартів діяльності на ринку страхових послуг [7]. Фінансування діяльності НАСУ забезпечується шляхом сплати його учасниками вступних і членських внесків.

Аналіз статутної діяльності вищезазначених чотирьох об'єднань страховиків [4–7] дає підстави виокремити такі їх спільні основні завдання:

- захист прав та інтересів учасників об'єднань;
- координація діяльності учасників об'єднань в організації страхового бізнесу;
- сприяння розвитку страхового ринку;
- розроблення проектів нормативно-правових актів, сприяння їх прийняттю та впровадженню;
- надання допомоги з питань розвитку та удосконалення страхового законодавства, методології та методики страхування;
- сприяння підвищенню кваліфікації та професіоналізму учасників об'єднань;
- представництво інтересів учасників об'єднань перед органами влади та самоврядування, міжнародними організаціями, іншими юридичними та фізичними особами;
- ознайомлення громадськості з діяльністю учасників ринку страхових послуг та їх роллю в економічному житті України;
- інформаційна, консультативна, методична й організаційна підтримка учасників об'єднань у процесі їх професійної діяльності.

Окрім вищезазначених спільних завдань кожне об'єднання має свої оригінальні завдання, наприклад, Асоціація «Українська федерація ubezpieczenia» передбачає «встановлення механізму розв'язання спорів між Учасниками Асоціації; забезпечення вирішення спорів, що виникли між Учасниками Асоціації та страхувальниками; впровадження положень «Солвенсі 1» та «Солвенсі 2»; встановлення зв'язків із засобами масової інформації та громадськістю; організація та проведення конференцій, симпозіумів, семінарів тощо» [6].

До загальних об'єднань страховиків на страховому ринку України можна віднести Харківський союз страховиків, організований у 1993 р. Це перше і єдине в Україні регіональне страхове об'єднання, створене за територіальним принципом. Нині до його складу входить 14 страхових компаній, з яких 9 регіональних і 5 загальнонаціональних. Мета діяльності Харківського союзу страховиків – «дослідження кон'юнктури ринку та виявлення суспільної думки». До основних завдань Союзу належать: координація страхової діяльності у регіоні; захист інтересів своїх членів і здійснення спільних програм.

Певною мірою до регіональних (територіальних) об'єднань можна віднести УФУ і НАСУ, які об'єднують провідних київських страховиків, які мають розгалужену

мережу філій (дирекцій та центрів обслуговування) на всій території України.

Саморегулювання страхового ринку реалізується через спеціалізовані (професійні) об'єднання страховиків, які виконують більш вузькі завдання порівняно з вищезазначеними загальними об'єднаннями. Вони можуть утворюватися обов'язково, відповідно до вимог законодавства або на добровільній основі (рис. 1). Так, відповідно до норм Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» в Україні у 1994 р. було створено Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ). Воно являє собою невідприємницьку (неприбуткову) організацію, членами якої нині є 51 страхова компанія. Обов'язкова участь цих страховиків у МТСБУ є умовою для здійснення діяльності щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Метою діяльності МТСБУ є «виконання гарантійних функцій стосовно відшкодування шкоди, завданої третім особам при експлуатації наземних транспортних засобів ...; взаємне врегулювання питань стосовно відшкодування шкоди та забезпечення виплати страхового відшкодування третім особам; координація роботи страховиків – його членів ... як на території України, так і за її межами; захист інтересів членів Бюро» [8].

Таким чином, це одне із перших і найбільших спеціалізованих (професійних) об'єднань страховиків на страховому ринку України, яке відіграє важливу роль у розвитку і саморегулюванні такого сегмента страхового ринку, як обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників автотранспортних засобів.

Другим спеціалізованим обов'язковим об'єднанням страховиків, утвореним відповідно до вимог законодавства, є Ядерний страховий пул. Він організований у 2003 р. відповідно до Положення про Ядерний страховий пул, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.06.2003 № 953 «Про обов'язкове страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду» [9].

Участь у цьому пулі є обов'язковою для страховиків, які отримали ліцензію на проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду. Ядерний страховий пул є юридичною особою. Він функціонує як неприбуткова організація, що утримується лише за рахунок внесків його членів та не провадить підприємницької діяльності. Метою діяльності Пулу є координація діяльності його членів, пов'язаної з проведенням обов'язкового страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду і забезпечення фінансової надійності страхування.

До основних завдань Пулу належать: організація співстрахування на принципах солідарної відповідальності у рамках Пулу; організація перестрахування за страховими ризиками, страхові обов'язки за якими перевищують фінансові можливості членів Пулу щодо страхового покриття цих ризиків власними активами; впровадження єдиних для всіх членів Пулу зразків договорів страхування, документів; участь у розробленні проектів актів законодавства, що сприяють досягненню цілей Пулу; забезпе-

чення представництва Пулу у відносинах з органами державної влади, страхувальниками, іншими страховиками та інші [9].

Поряд з обов'язковими об'єднаннями страховиків важливе місце у саморегулюванні і розвитку страхового бізнесу займають спеціалізовані добровільні об'єднання страховиків. До них належать два діючі пули – аграрний та антитерористичний.

У сегменті агрострахування у 2012 р. був створений «Аграрний страховий Пул». Це неприбуткова організація, яка на добровільних засадах об'єднує тільки чотириох страховиків, діяльність яких пов'язана із організацією та провадженням страхування ризиків у сфері виробництва, зберігання та обігу сільськогосподарської продукції, в тому числі за добровільним страхуванням сільськогосподарської продукції з державною підтримкою від сільськогосподарських виробничих ризиків, здійснюване відповідно до Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою». Аграрний страховий пул як юридична особа утримується за рахунок коштів страховиків [10].

Для страхування і перестрахування ризиків тероризму та диверсій на території України у 2013 р. був створений Антитерористичний страховий пул. До його складу увійшли 12 страховиків. Передбачено, що члени пулу страхуватимуть майно, а також життя і здоров'я громадян від збитку і нещасних випадків, зумовлених терористичними актами та диверсіями [11]. Проте самі страховики зазначають, що гострої необхідності у створенні такого пулу немає.

Отже, засади саморегулювання на страховому ринку передбачені законодавчо-нормативними актами шляхом створення об'єднань страховиків. Серед факторів прояву саморегулювання страхового ринку на основі об'єднань страхових компаній виділимо такі:

- встановлення правил поведінки учасників об'єднань і стандартів надання страхових послуг;
- здійснення контролю і встановлення відповідальності за порушення встановлених правил поведінки і стандартів надання страхових послуг;
- контроль за дотриманням вимог законодавства щодо платоспроможності учасників об'єднань;
- вирішення спірних питань, що виникли між учасниками об'єднань (а також між учасниками об'єднань та страхувальниками);
- організація та проведення навчання спеціалістів.

Зауважимо, що страхові об'єднання – це зручна форма консолідації страховиків, яка забезпечує їм переваги у конкурентній боротьбі, більш повне страхове покриття ризиків страхувальників та фінансову стійкість страхових операцій, що, своєю чергою, сприяє задоволенню потреб страхувальників у страхових послугах і розвитку страхового ринку. Проте не всі страхові об'єднання витримали перевірку часом. Свого часу на страховому ринку України існували і припинили свою діяльність такі об'єднання страховиків, як Авіаційне страхове бюро, Морське страхове бюро, Асоціація «Українське медичне страхове бюро», Будівельний страховий пул, Екологічний страховий пул. Припинення їх дії має негативний вплив на рівень стра-

хового захисту суспільства та розвиток страхового ринку, зокрема, втрачено можливість охопити надійним захистом великі ризики і об'єкти страхування, підняти фінансові можливості страховиків та престиж національного страхового ринку. Це обумовлено, на наш погляд, відсутністю своєчасної законодавчо-нормативної підтримки таких об'єднань, недостатністю зусиль і злагодженості дій самих страховиків.

Висновки. Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, пропонуємо розглядати поняття «об'єднання страхових компаній» як спеціалізовані некомерційні організації, що створюються страховиками відповідно до вимог законодавства або на добровільній основі з метою координації своєї діяльності, представництва і захисту інтересів своїх членів, здійснення спільних програм, співробітництва з органами державної влади та місцевого самоврядування, українськими і іноземними організаціями та сприяння розвитку страхування.

Зважаючи на проведений аналіз наявних в Україні об'єднань страхових компаній, пропонуємо виокремити такі їх характерні риси та властивості:

- можуть утворюватися обов'язково (відповідно до вимог законодавства) або на добровільній основі;
- діють на підставі статутів і набувають прав юридичних осіб після державної реєстрації;
- можуть мати статус: ліги, федерації, асоціації, союзу, бюро, пулу;
- за своїм статусом є професійними громадськими організаціями, вільними від комерційної діяльності;
- некомерційна основа діяльності об'єднань передбачає їх самостійну систематичну діяльність, спрямовану на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку;
- загальне законодавство не обмежує можливі цілі діяльності об'єднань страховиків, натомість законодавчо-нормативні акти за конкретними видами діяльності страховиків чітко визначають мету, завдання та механізм функціонування об'єднань страховиків (наприклад, МТСБУ, Ядерний страховий пул);
- права і обов'язки учасників об'єднань страховиків окреслюються у статутних документах, що складаються з урахуванням вимог законодавчо-нормативних актів і визначають правовий стан учасників об'єднань;
- не мають права безпосередньо займатися страховою діяльністю;
- об'єднання страховиків (за винятком пулу) не несе відповідальності за зобов'язаннями своїх учасників;
- об'єднання страховиків у статусі страхового пулу не є юридичною особою і створюється на основі угоди між страховиками на умовах солідарної відповідальності його учасників за виконання зобов'язань за договорами страхування, укладеними від імені учасників страхового пулу;

- фінансування діяльності об'єднань страховиків забезпечується шляхом сплати їх учасниками вступних і членських внесків.

Переважає більшість страхових компаній в Україні, незалежно від сфери діяльності, є учасником якого-небудь професійного об'єднання страховиків, а іноді відразу декількох (наприклад, ПАТ «Страхова Компанія «Провідна» є членом Ліги страхових організацій України та Моторного (транспортного) страхового бюро України). Переважає більшість існуючих нині об'єднань страхових компаній в Україні є активними та відомими. Проте окреме об'єднання страховиків припинило свою діяльність, незважаючи на їх потребу. Це свідчить про те, що величезний потенціал таких професійних об'єднань досі не розкритий повністю, страховики відсторонені від можливості повноцінно здійснювати саморегулювання страхового ринку. Тому активізація їх діяльності сприятиме подальшому розвитку страхового ринку, досягненню балансу інтересів між страховим бізнесом, державою і суспільством.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : КНЕУ, 2009. 283 с.
2. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96>
4. Статут Ліги страхових організацій України. URL: <http://uainsur.com/liga/about/info/>
5. Статут Асоціації «Страховий бізнес». URL: <http://insurancebiz.org/about/charter.php>
6. Статут Асоціації «Українська федерація ubezpieczenia». URL: <http://ufu.org.ua/ua/about/info/charter/>
7. Мета і завдання // Національна Асоціація Страховиків України. URL: <https://www.nasu.com.ua/meta-ta-zavdannja/>
8. Загальна інформація // Моторне (транспортне) страхове бюро України. URL: http://www.mtsbu.ua/ua/about_us/general/
9. Положення про Ядерний страховий пул : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.06.2003 № 953 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/953-2003>
10. Аграрний страховий пул // Державний резервний насіннєвий фонд України. URL: http://nsfond.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=125&Itemid=51&lang=uk
11. Руденко В. Полис безопасности. Создан Антитеррористической страховой пул. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/23724>

REFERENCES

“Ahrarnyi strakhovyi pul” [Agricultural insurance pool]. Derzhavnyi rezervnyi nasinnievyy fond Ukrainy. <http://nsfond.gov.ua/>

index.php?option=com_content&view=article&id=125&Itemid=51&lang=uk

Hamankova, O. O. *Rynok strakhovykh posluh Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Market of insurance services of Ukraine: theory, methodology, practice]. Kyiv: KNEU, 2009.

[Legal Act of Ukraine] (1996). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96>

[Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/953-2003>

[Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

"Meta i zavdannia" [Purpose and objectives]. Natsionalna Asotsiatsiia Strakhovykiv Ukrainy. <https://www.nasu.com.ua/meta-ta-zavdannja/>

Rudenko, V. "Polis bezopasnosti. Sozdan Antiterroristicheskiiy strakhovoy pul" [Security policy. An antiterrorist insurance pool has been created]. <https://www.kommersant.ru/doc/2372479>

"Statut Asotsiatsii «Strakhovy biznes»" [Statute of the Association «Insurance business»]. <http://insurancebiz.org/about/charter.php>

"Statut Asotsiatsii «Ukrainska federatsiia ubezpechennia»" [Statute of the Association «Ukrainian Federation of Security»]. <http://ufu.org.ua/ua/about/info/charter/>

"Statut Lihy strakhovykh orhanizatsii Ukrainy" [Statute of the League of Insurance Organizations of Ukraine]. <http://uainsur.com/liga/about/info/>

"Zahalna informatsiia" [General information]. Motorne (transportne) strakhove biuro Ukrainy. http://www.mtsbu.ua/ua/about_us/general/